

Lluís CALVO

Els llegats. Una lectura contemporània de la tradició

Barcelona: Arcàdia, 2021, 272 p.

Navegar per l'aiguamoll

L'últim assaig de Lluís Calvo s'ocupa d'una qüestió llaminera per a tot lector dispositari d'allò que T. S. Eliot anomenà sentit històric, un concepte prou transparent. *Els llegats* planteja les relacions que des de la contemporaneïtat establim amb el passat i amb les manifestacions espirituals que podem pouar-hi. L'interès és prou clar, perquè les pràctiques socials de la postmodernitat modelen un pensament i susciten unes pulsions fonamentades en el presentisme, el narcisisme, la immediatesa, la fragmentació i la volubilitat dels dogmes. La consciència sobre l'existència simultània del passat, per dir-ho amb un sintagma que també utilitza Eliot, es presenta, segons l'escala de valors en què deambullem, com una possibilitat suggestiva, enriquidora i, de fet, inevitable. Aquesta idea del continuïtat històric permet un cert horitzó d'expectatives, perquè ofereix una perspectiva que intenta superar la contingència estricta d'una actualitat per definició inaprehensible. El tema, deia, és suculent i, segons explica Calvo, hi torna vuit anys després d'haver publicat el poemari *Llegat rebel*. L'assaig que ens ocupa «recull i amplia, en prosa, algunes de les qüestions que ja plantejava llavors, tot refermant la impressió que la meua obra forma part d'un tot que estén brancatges nuats i que salta la tanca dels gèneres» (p. 241).

Així doncs, és fàcil que el lector seduït per aquesta qüestió entomi el llibre amb unes expectatives a l'alçada de la problemàtica que s'hi discuteix. Hi trobarà, d'entrada, la presentació de tres conceptes a les primeres pàgines: l'adjectiu *tempsut* (p. 16), que apareix substantivat per referir-se a algú que es preocupa per l'atenció cap al passat (segurament, qualsevol lector potencial de l'obra); la *badiella*, que funciona com a sinònim de cordó umbilical, de nexa, «un enllaç que ens uneix al que vam ser i al que va esdevenir-se» (p. 21); i la idea de *clivella*, de trencament en la transmissió, que al principi de l'obra s'explora sobretot a partir de Walter Benjamin i de Hannah Arendt. L'autor dona a aquests termes, que anem retrobant al llarg de la lectura, un halo poètic més que no pas una densitat conceptual diferenciada d'altres nocions, més o menys sinònimes, tractades per diversos pensadors.

Les reflexions que trobem a les pàgines d'*Els llegats* expliquen i comenten un corpus d'autors vastíssim, en el qual sobresurten —per la freqüència i la prolixitat de les gloses que Calvo en fa— noms clàssics del pensament occidental que s'han ocupat, d'una manera o d'una altra, de raonar sobre el passat, l'herència, la transmissió, el temps i la tradició. Així, trobem i retrobem, com dèiem, Hannah Arendt i Walter Benjamin al costat de T. S. Eliot, Hegel, Husserl o Steiner, entre molts d'altres. Enmig d'aquests tòtems del pensament (i de molts altres noms de filòsofs, artistes, músics, poetes, etc., en bona part canònics), llegim referències, citacions o reflexions a propòsit tant d'elements d'allò que tradicionalment anomenem cultura popular —sobretot, grups de música i icones d'allò que ha estat considerat *underground*— com dels usos i costums de les xarxes socials, que esdevenen el paradigma exacte de la societat contemporània. La presentació d'aquest contrast, intuïm, és un dels propòsits del llibre: fer dialogar el pensament sobre el passat i la tradició amb una realitat que sembla que els obvia amb obstinada determinació.

Un altre propòsit, en aquest cas formulat de manera clara, és veure com el llegat «es forja, es transmet i perdura a través del temps» (de la contracoberta). Aquí, les expectatives del lector —que, com deia més amunt, potser l'interès del tema havia fet que s'enfilessin a cotes altes— naveguen, aferrant-se al braç de l'autor, per un terreny més o menys pantanós: es creuen sovint amb els grans noms del pensament, viatgen al museu Walhalla de Ratisbona i passegen enmig dels busts de la seva galeria de ciutadans il·lustres. També salten a un museu australià que el compositor Percy Grainger va concebre com un temple autobiogràfic per assegurar-se la posteritat que somiava, i s'endinsen en els símptomes i els estralls del narcisisme contemporani —aquesta part és, potser, la més suggestiva—, que troba a les xarxes un museu idoni, en transformació constant, per exposar-se un mateix.

El periple, per tant, transita per paratges icònics —els grans pensadors— o per racons pintorescos, però ni salpa mar endins ni s'enfila muntanya amunt. Se'ns hi explica que els noms i les personalitats —com les del museu alemany— es trien «en funció del seu acord amb els corrents predominants del moment» (p. 77), que aquestes tries il·lustren la preponderància masculina (p. 79) i que són processos «de rebuig de les heretgies, dels discursos que surten del camí principal i dels personatges de trajectòria incòmode» (p. 83). Els motius d'aquestes exclusions poden estar relacionats, segons l'autor, amb la qualitat, amb el canvi de gustos, o «amb els prejudicis sobre una figura concreta, els quals dificulten la correcta [?] recepció» (p. 157). Tampoc no exclou d'aquesta llista de factors —que enumera però que rarament analitza— ni els cops de sort ni «l'estupidesa humana i la curtedat d'horitzons» (p. 157). Al mateix temps, però, «la tradició incorpora altres tradicions que no estaven previstes, modifica els seus discursos i les seves línies, rectifica quan és necessari i s'adapta als nous corrents ideològics dominants» (p. 83).

Costa trobar-hi desenvolupades o ampliades les idees principals de l'assaig, més enllà d'alguns enunciats que es repeteixen en més d'un punt: «la tradició no s'ha de

venerar acríticament, com si es tractés d'un cadàver incorrupte, sinó que s'ha de vivificar des del present, des de la singularitat, i si convé amb respostes impertinents i rebels» (p. 35); la tradició és plural, com defensa Ricoeur (p. 39); hi ha discursos que encaminen el malestar per la crisi de la transmissió cultural a un plany (p. 21), ben sovint proferit des de posicions classistes (p. 30); cal distingir la tradició de l'autoritat, que «sempre intenta imposar una visió concreta de la cultura i de la història des del seu mandarinat dictatorial, com si només fos possible una tradició determinada» (p. 35); les interrupcions en la tradició, les clivelles, «deixen un terreny devastat, per on fa de mal passar, i en què les traces s'esborren a cada pas» (p. 92); el tempsut ha d'explorar aquestes esquerdes (p. 16).

És més fàcil trobar-hi, en canvi, algunes diatribes puntuals contra posicions intel·lectuals o actituds cíviques de les quals l'autor vol desmarcar-se (qui no ho voldria?): «els neocademics que poden a naftalina per tots els plecs del cos, amb els seus ridículs gavanys d'impostat artista bohemí, els tocs falsament punks o els detalls hípster que pretenen atorgar una mica de classisme a tot plegat. Els feixismes *moderns*, sempre proclius a tergiversar el passat, no podien haver imaginat, ni en els seus somnis més humits, uns millors aliats que aquests morts en vida» (p. 30). O bé: «No hi ha res més risible, llavors, que els savis incontestables, que els acadèmics autoproclamats i que els estufats egocèntrics que s'apropien de les bones causes per tal de deformar-les en benefici de la seva carrera de cartó pedra» (p. 147). La pràctica de l'escarni, del tot lloable i amb grans potencialitats en el camp de l'assaig, sembla que fa un efecte bumperang en el raonament, perquè compleix un adagi de dubtosa solvència quan s'aplica a la discussió intel·lectual: dir el pecat sense dir el pecador. Si cal combatre posicions tan perilloses (perquè serveixen d'aliança del feixisme), és imprescindible saber qui les difon o des d'on ho fa. Són representatives de l'acadèmia en el seu conjunt? Sembla, pel que es diu en més d'un punt, que no es refereix a aquesta institució curulla de mancances de manera unitària, perquè entre altres coses ha perdut la centralitat que ocupava (p. 235). Són representatives de grups o de tendències polítiques concretes? Tenen el suport d'institucions públiques? De quines? Tenen tribuna als mitjans de comunicació? Són majoritàries? Són marginals? «La resposta és una boira. Tot és boira en els temps contemporanis. Boira ideològica. Boira vírica. Boira sepulcral» (p. 226), diu unes pàgines abans, preguntant-se per la possibilitat de reconèixer els llegats. Si tot és tan boirós que no permet identificar ni tan sols els discursos que ens revolten, la derrota està servida, per més que «la missió del pensament [sigui] fer llum enmig de la grisalla» (p. 226).

Quan arribem a l'últim apartat d'*Els llegats*, plantejat com a conclusió, s'hi reprenen, sembla, les qüestions desenvolupades a les pàgines precedents, s'hi apunta un cert balanç, i el lector expectant espera, potser, que es clarifiquin algunes idees que han anat sortint o algunes posicions que s'hi han esbossat, però la impressió final no es mou de l'aiguamoll per on hem passejat: «El centre ha caigut. No el busqueu enlloc.

Ara cal, però, recerocar aquests cors des de la proliferació, com gèrmens i focus sense centralitat, dispersos i caòtics. I fer-hi l'arreplega. La reconstrucció i el testimoniatge. L'operació que aprèn a viure enmig dels fragments dispersos i que els ajunta no pas per crear cap totalitat tirànica, sinó per entendre els contextos en què van ser creats, tot establint l'esmentada continuïtat de lectura. Vet aquí l'alternativa» (p. 235). La proposta (o una de les propostes) d'aquest assaig plural és, doncs, aquesta? Llegir i interpretar els elements de la tradició tenint en compte la continuïtat i el context? No negaré, de cap manera, que no sigui una proposta agosarada i intel·lectualment solvent. Que compta, ja que parlem de llegats, amb una tradició diversa, polifònica, en evolució constant —en la historiografia, la història de l'art, la filologia, etc.— i que, per tant, qualificar-la d'alternativa i presentar-la amb els lluentons d'una heroïcitat hermenèutica dels temps de la *post*-postmodernitat és una pretensió una mica lleugera, que s'inscriu, això sí, en la fecunda continuïtat de les descobertes del Mediterrani.

PEP SANZ DATZIRA – *Universitat Autònoma de Barcelona*
josep.sanz@uab.cat

Pol GUASCH
La part del foc
Barcelona: Viena Edicions, 2021, 74 p.

«Totes les morts em relliguen a tu / com en la nit la negrallum menys fosca»

Amb molta probabilitat l'any 2021 es recordarà com l'any de consolidació de Pol Guasch. Anteriorment guanyador del premi de poesia Francesc Garriga amb *Tanta gana* (LaBreu 2018), durant el proppassat 2020 fou doblement guardonat tant per *Napalm al cor*, premi Llibres Anagrama de Novel·la 2020, com per *La part del foc*, 44è Premi de Poesia Catalana Josep M. López-Pico de la Vila de Vallirana 2020. Ambdues obres, especialment la primera, li obriren les portes a força mitjans, els quals l'enlairaren fins a coronar-lo com el *golden queer* del moment. A més a més, unes declara-